

NÅDESTØDET OG ANDRE ESSAYS.

Teologiske kæpheste i fri dressur. Af David Bugge, KLIM 2023.

Forlagets foromtale til bogen gengiver jeg her: I et let og legende sprog og i løbende dialog med H.C. Andersen, Kierkegaard, Nietzsche, Blixen, Løgstrup, Knausgård og andre staldbrødre rider David Bugge en række af sine kæpheste og reflekterer i essayets form over Gud og hvermand.

Anmeldelse af Lars Ebbensgaard:

Endelig igen en god og vigtig bog om teologi, hvor lægfolk kan følge med. Vi savner Ole Jensen, men med David Bugge, leder af K.E. Løgstrup forskningscenteret Aarhus Universitet, har vi en skribent af samme kaliber.

Der er mange teologiske retninger i Danmark, nihilismen er den almindeligste. Men man har fundet ud af, at det er farligt for vores fremtid. **Mangel på ånd er motoren i de tre eksistentielle kriser, vi dagligt og med stor købelyst lider under, klimakrisen, biodiversitetskrisen og kernevåbenfaren.** Alteret og omsorg for vores klode er erstattet med kasseapparatet og ensidig satsning på ekspansion.

Siden Romklubben i 1972 - for 52 år siden - udgav 'Grænser for vækst' har vi vidst, at det vil ende i en katastrofe, hvis vi ikke lægger vores levemåde om. I 1972 var befolkningstallet under 5 mia.

Her er Folkekirkens liturgiteologi farlig, som den bygger på det aristoteliske verdensbillede at verden er skabt én gang for alle, arterne og klimaet er uforanderlige størrelser. Derfor har jeg indgivet et liturgiændringsforslag herom under overskriften Tidens uafviselighed. Liturgiteologien bør suppleres med at 'Gud skaber hele tiden', som f. Eks, udtrykt i Rom. 8,22. Den nuværende liturgiteologi passer bedst til 'ung-jords'teologerne.

Men der er grøde i, at Folkekirken og teologerne beskæftiger sig med kriserne. Fra morgenandagten i Danmarks Radio 30/12 2023 lød det: 'Vores klode har det forfærdeligt, og det er vores egen skyld'.

En ny teologi 'radikal ortodoksi' (RO) støttes af mange unge teologer. RO går også imod den manglende ånd og taler konservativt om nødvendigheden af at følge kristendommen tilbage til roden før den vendte verden ryggen og dermed satte et stort skel mellem natur og nåde med gudløshed og sekularisering til følge. Herved bliver f. eks. Frans af Assisi en stor skurk i stedet for en stor helgen, han vendte ryggen til verden. Kristendommen skal med i det daglige liv. Vi skal følge religionsevolutionen tilbage til dengang de antikke skrifter kom til Europa reddet af muslimerne, hvis kultur og naturvidenskab langt overgik Europæernes.

Med et nådestød lægger nu Bugge en anden teologi frem under navnet 'Radikal Heterodoksi (RH). Forfatteren mener, at der trænges til et frisk pust af ånd og godt humør. Det får man ved at læse Nådestødet.

Bogen er umådelig sjov, og forfatteren spidder den øvrige teologverden for kristelig korrekthed. *Ret beset er jo hele historien om Guds rige komplet forrykt*, skriver han. *Og han finder det spændende at se, hvordan naturvidenskaben gennem darwinismen understøtter og uddyber en kristen antropologi (menneskets 'vilje til mig').*

I teologien kan man give sig legen i vold og dyrke den geniale lediggang. Når 'tråden fra oven' holder *uanset hvad*, så burde bevidstheden herom jo netop sætte os fri til, bare indimellem, at være løse på tråden. Her har teologien med sine fangarme ind i alle andre discipliner en vigtig rolle som hofnar. Og hermed åbner Bugge for, at teologien ikke er forbeholdt universitetsteologer. I sin munterhed har teologien en vigtig opgave i at være modsvar til tidens ekspansionstrang, til at være anderledes. Kristendommen er jo både historisk og i ånden ét stort kætteri.

Heterodoksi, at være anderledes tænkende, behandles som modsætning til ortodoksi, at være ret tænkende. Bugge slår med herlige beskrivelser (Richelieu og Kaj Munk) et stærke et slag for radikal heterodoksi, lidt drillende over for den anden moderne bevægelse, radikal ortodoksi (RO).

Yppigst er Bugge i beskrivelsen af den radikale nåde, der ikke afhænger af tilsagn, ja, ikke af noget som helst. Her kommer på smukkeste vis Emil Aarestrup og H.C. Andersen ind. Vi ser, hvorledes den radikale nåde dog indebærer et element af tvang. I vores uudrydelige suverænitetsvilje vil vi smede vores egen lykke og bidrage til frelsen. Så nådestødet kan være stødende. Men ægte nåde kan hverken bøjes eller gradbøjes.

Alle gode gaver kommer oven ned, ikke alle gaver. En skabelsesforståelse, hvor Gud ses som ophav til verden med al dens indbyggede lidelse, er uforenelig med Guds uindskrænkede nåde. Den traditionelle skabelsesteologi er ikke evangelisk. En skjult gud med en komplet indifferent natur er ikke i overensstemmelse med den radikale nåde. Eller sagt tydeligt:

Tages udgangspunkt i skabelsen (traditionelt forstået), er forestillingen om den skjulte Gud og om Gud som ophavsmand til lidelse fuldstændig følgerigtig. Det er også muligt, at et sådant verdensbillede, med Løgstrups famøse udtryk, 'lægger en religiøs tydning nær', men ikke en evangelisk, hvor udgangspunktet altid *alene* tages i den radikale nåde.

Menneskesmeden, der selv vil stå for sin frelse sammen med Fausts berømte udtryk "Im Anfang war die Tat" får med nådestødet dødsstødet. Det gør Brinkmann's STÅ FAST også.

Med stærk brug af dansk europæisk litteratur forføres vi til opfattelsen at kun den radikale nåde kan være udgangspunkt for evangeliet. Det er smukt og muntert, men der er et problem. Hvad gør vi så med alt det onde, vi omgives af. Den radikalt nådige suveræn havner således også i et teodicé-problem. At Gud skulle være både (a) almægtig og (b) alkærlig, rimer dårligt med © den åbenlyse lidelse, man kan konstatere i verden.

Og her kommer Bugges genialitet, han giver almægtigheden en spændende behandling. Han giver almagten en træghed med parallel til Ole Rømers opdagelse af 'lysets tøven': Lyset, det sande lys, har brug for en vis tid for at nå fra sin kilde til sit mål. Han vil *os*. Han vil *os hele tiden*. Og til sidst får han sin vilje. Fuldbyrnelsen af denne skabelse er forjættende at se frem til, og med sine stråler kaster den lys ind over livet allerede her og nu. Og han henviser igen til Kaj Munks erindringsbog skrevet i en tid, hvor det bestemt heller ikke skortede på hverken mørke eller lidelse:

Foråret saa sagte kommer.

Så sagte, ja.

Men kommer.

David Bugge giver en grundig behandling af Blixens berømte storkehistorie, at frelse er at være indskrevet indskrevet i en historie. Men storkehistorien er individualistisk og indfanger ikke den mellem menneskelige forviklethed. Og så kunne vores skæbnedyr jo være en skrubbudse eller nøgenrotte - eller en stueflue, der ikke lægger en religiøs tydning nær. Et vigtigt spørgsmål er: Kan man måske allerede midt i livets malstrøm

foregribe fortællingen? Og selvfortællingen kan friste en ud i panikagtige foretagender for at sikre en spændende historie. Nej, man skal ikke digte sig selv og heller ikke lade sig digte, men passivet *bliver* vi digtet ind i Guds fortælling.

Gælder det blot den mindste smule om menneskets medvirken - skulle dette så 'blot' være i form af tilslutning - forvandles Guds dåd til ringe ler, og mennesket ville være tabt på gulvet. Dette giver Bugge baggrund for at ville ændre dåbsritualet og konfirmationstilsigelsen.

Men kan det nu være rigtigt med den radikale nåde? Dette behandler Bugge under overskriften: Se non è vero, è ben trovato af den kætterdømte Giordano Bruno. Det kan gjort bære, at det ikke er sandt, men det er i hvert fald smukt.

Måske er det hele blot en drøm. Men hvilken underfuld drøm. Hvis alt om Guds kærlighedsfortælling er et lykkeligt drømmespil, lad da blot rokken gå og lulle os længere ind i søvnen.

Viser vores drøm sig så som den endegyldige sandhed, vi engang vågner op til, da vil det jo unægtelig være en ekstra appelsin i turbanen. Indtil da kan vi trygt hengive os til drømmen, der kan bære.

(Her er der en skjult henvisning til den berømte samtale mellem Adam Oehlenschläger og H.C. Andersen om det evige liv, hvor den soïdstnævnte stamper i gulvet og siger: *Mennesket må forlange det!.*)

Og således slutter denne vidunderlige teologibog.

Man tænker på Elof Westergaards antologi *Fast tillid til fiktioner*.

Den radikale nåde, bygger naturligvis på, at mennesket ikke har fri vilje, så lige et par ord om det. Mange tror nemlig, at det implicerer, at vores indsats intet betyder. Bedst udtrykkes det af Lars Busk Sørensen i de oprindelige linjer: Livets Gud har dine hænder, / derfor er det dig, han sender, / når din næste lider nød". Lars Busk har i digtkredsen 'Det utænkelige' bedst beskrevet vores nuværende skrækkelige situation.

Og selvfølgelig lever vi som om, vi har en fri vilje. De der ikke ser sig for i trafikken er døde.

Om spørgsmålet om vi kan gribe ind i vores historie vil jeg her gengive Thøger Larsen fra Stjerner og Tid 1914:

VIRKELIGHEDEN

...man skønner Udfaldet af en politisk Strid ved Bedømmelse af de delta-gende Kræfters Styrke; men hvis man i dette Øjeblik kendte hver Kraft eller Drift, der er i Virksomhed, dens Retning og Styrke, vilde en Beregning kunne nøje angive, hvad der skulde ske i Fremtiden, eller hvad der var sket i Fortiden. Erkendelsen af dette muliggør, at Betragtningen af Varsler eller Spaadomsevne som ren Overtro maa underkastes en ny Prøvelse. Er det, der skal ske, forud givet, vilde det ikke være utænkeligt, at et Instinkt for det senere Moment kunde være til Stede hos enkelte Personer, maaske ligge i Knop hos enhver. At kende alle Aarsager i et givet Bjevlik, vilde være Alvidenhed med Hensyn til Øjeblikket, men Konsekvensen af Læren om Aarsag og Virkning er Determinismen. Tilfældigheder eksisterer ikke, Ordet er kun et Udtryk for, at en Del Aarsager er ubekendte.

For at vi kan gå imod udviklingen taler også Gerd Theissen Tro og Tanke 2015:

p. 422

*Entropi bliver underløbet af stofskiftet.
Nye komplekse strukturer opstår.
Vi forbavses over
Verdens kreativitet.
Men med livet kom
Også døden
Ind i verden.*

*menneskelige samfund
Suspenderer
SELEKTIONSPRINCIPPET.
Udveksling af information
I videnskab og teknik muliggør liv,
som ellers ikke ville være mulig i naturen.
Moral forpligter os til
at satse på videnskab og teknik
for livets skyld
og for at hjælpe de svage.
Vi beundrer den menneskelige kulturs
muligheder.
Men med kulturen
og dens teknik kom*

*også våbnene
ind i verden.*

p. 423

*Reduktion af selektionstrykket
er det første trin mod Guds rige.
Ved dets grænse står som indgangsbetingelse
kærlighedens imperativ
som modsigelse af
den naturlige selektion
og det sociale moralske pres.*

*Vi er en overgang
i vores verdens evolution.*

Alle religioner tager del i denne overgang.

*Om forholdet mellem religionerne
gælder den visdom, som er til stede i dem alle:
Kun ved samarbejde lykkes livet.*

p. 426

*Men i dommen forkynder Jesus Guds nåde
som ophævelse af selektionstrykket.*

p. 427

*Det fornyede menneske kan,
fornyed af Ånden,
spontant gøre det gode.
Det er det samme menneske.
Forkastet som synder,
udvalgt af Gud som retfærdig
til at være medarbejder på verdens udformning.*

Endelig skal jeg erindre om, at moderne fysik efter Einstein og Bohr arbejder med begrebet Eternalisme, at der slet ikke findes et brugeligt tidsbegreb, men at alt foregår i et stort evigt nu.

Og jeg afslutter med Bugge.

I Kristendommen er der kun én ting af virkelig alvor: Fortabelse er vendt til frelse.

Lars Ebbensgaard 30/12 2023.